

УДК 331.5.024.5:351.83

DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.25.2020.213664>

**Бондаренко Діана Петрівна**

*аспірант Харківського регіонального інституту державного управління  
Національної академії державного управління при Президентові України*

ORCID: 0000-0001-8970-1433

e-mail: komint\_trud\_77@ukr.net

## **ФОРМУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ (1991 – 2020 рр.)**

Досліджено особливості формування та проведення державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні у 1991 – 2020 рр. Висвітлено трансформацію підходів до політики зайнятості молоді на регіональному рівні від радянських до ринкових, а також моделей політики зайнятості молоді на регіональному рівні від патерналістської до ринкової, у межах соціального діалогу, до моделі відповідної політики в умовах децентралізації. Обґрунтовано, що працевлаштування молоді перебуває у предметній сфері молодіжної, освітньої, регіональної соціальної політик. Визначено 4 періоди у формуванні та проведенні державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні: 1) кін. 1990 – 1991 – 2000 рр. – патерналістська модель; 2) 2001 – 2010 рр. – ринкова модель; 3) 2010 – 2016 рр. – занепад регіональних структур відповідної політики; 4) 2016 р. – до тепер – модель реалізації відповідної політики в умовах децентралізації.

**Ключові слова:** молодь; державна політика зайнятості молоді; регіональний рівень; молодіжні центри праці; модель політики.

**Постановка проблеми.** В умовах трансформації від командно-адміністративної до ринкової економіки, реформи децентралізації державного управління, нових пріоритетів у контексті євроінтеграційного курсу України суттєво змінюються моделі державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні. Тенденції до скорочення робочих місць, збільшення як відкритого, так і прихованого безробіття серед молоді, а також рівня відтоку молоді за кордон зумовлюють потребу у виробленні нових підходів і методів відповідної державної політики. Це обумовлює необхідність дослідження процесів формування та реалізації державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні в період її незалежності.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Найбільшу увагу науковців привертало питання організаційно-правового забезпечення державної політики зайнятості молоді (А. Батюк, Є. Бородин, М. Долішній,

І. Пірон, І. Хохрякова, І. Шкіндюк). Застосування активних методів державної політики/регулювання зайнятості молоді стали предметом дослідження Д. Красівського, С. Бандур, О. Ковенської. Аналітика динаміки зайнятості молоді в регіонах, містах у наукових працях економістів (Л. Голубовська, І. Заюков, Е. Лібанова, П. Россохатський, Л. Семенова) дала змогу виявити результати державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні.

**Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми.**

Водночас на сьогодні відсутні комплексні праці, що досліджували б зміну підходів до формування та проведення державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні у 1991 – 2020 р., що зумовлює наукову актуальність зазначеної теми.

**Виклад основного матеріалу.** Демонтування планової економіки, приватизація, формування ринкових інститутів обумовили необхідність нового інституційного забезпечення державної політики зайнятості. Перехід до ринкових відносин зумовив необхідність перебудови діючої в УРСР служби працевлаштування. Проте основні напрями державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні на початку її незалежності були визначені радянськими підходами, патерналістською моделлю державної політики зайнятості молоді. У грудні 1990 р. виникла централізована структура – Державна служба зайнятості (далі – ДСЗ), до якої належали спеціальні державні органи, що мали забезпечити комплексне вирішення питань, пов'язаних із регулюванням зайнятості населення, професійною орієнтацією, працевлаштуванням. На регіональному рівні ці завдання виконували обласні, районні, міські центри зайнятості [1]. Підпорядкованість Міністерству праці УРСР та напрями діяльності ДСЗ та її регіональних структур були визначені Законом України “Про зайнятість населення” (березень 1991 р.). На місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування покладалося завдання розробки з 1991 р. річних і довгострокових територіальних програм зайнятості населення з метою сприяння зайнятості, зокрема молоді [2].

До молоді належала категорія громадян від 15 років, яким держава не лише гарантувала, але й забезпечувала кожного випускника закладів професійно-технічної та вищої освіти першим робочим місцем та офіційною роботою за фахом на період не менше трьох років [3]. Додаткові гарантії зайнятості молоді мали забезпечувати місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад. Регіональні центри зайнятості мали робити подання шляхом встановлення квот робочих місць для молоді на підприємствах, в установах і організаціях із чисельністю працюючих понад 20 осіб для бронювання ними до 5% загальної кількості робочих місць [4].

Із жовтня 1991 р. із метою соціального захисту та адаптації молодого покоління в умовах ринкових відносин на регіональному рівні утворювалися обласні відділення Фонду соціальної адаптації молоді України. Вони мали здійснювати, зокрема, професійну орієнтацію молоді, підтримувати та

розвивати підприємництво; взаємодіяти зі службами зайнятості щодо працевлаштування молоді, зокрема з інвалідністю [5].

До 1991 – 1992 рр. проблеми працевлаштування молоді не існувало. Навпаки, було завдання утримати молодого фахівця на робочому місці. Проте значна економічна криза призвела до стагнації промислового виробництва, міграції, появи відкритого безробіття серед молоді. Так, 283 тис. осіб (у 1991 р.) віком до 30 років при працевлаштуванні потребували сприяння служби зайнятості [6]. Проблеми з працевлаштуванням молоді виникли в певних регіонах України: західних областях, на півдні Одеської області, на Донбасі, у Кримській АРСР [7].

Державна політика зайнятості молоді на регіональному рівні на початку 90-х рр. ХХ ст. у своєму арсеналі мала адміністративні методи. Наприклад, у Республіканській програмі зайнятості населення на 1991 – 1992 рр. наголошувалося на: забезпеченні дотримання термінів введення робочих місць у професійно-кваліфікаційному розрізі на підприємствах, що споруджувалися і розширювалися; визначенні джерел робочої сили для їх комплектування; підготовці та внесенні до Кабінету Міністрів УРСР пропозиції щодо будівництва спеціалізованих підприємств із виготовлення товарів народного споживання на основі переробки місцевої сировини, передусім у населених пунктах, де були вільні трудові ресурси [8].

Протягом 1992 – 1996 рр. були закладені основи державної політики зайнятості молоді в ринкових умовах [9]. У Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні (грудень 1992 р.) забезпечення зайнятості молоді проголошувалося одним із головних напрямів державної молодіжної політики [10]. Тож із початку 1993 р. працевлаштування молоді стало належати до предметної сфери не лише державної соціальної політики (зайнятості), але й молодіжної політики.

Із 1993 р. Законом України “Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні” було визначено вік молоді від 15 до 28 років [11]. Скасування системи державного розподілу молодих спеціалістів, порушення договорів, що уклалися окремими підприємствами на підготовку спеціалістів, зумовлювало появу безробіття серед молоді. У середині 90-х рр. ХХ ст. молодь становила 26% безробітних громадян. Серед міської молоді віком 15 – 19 років кожен другий був безробітним. У молодіжному середовищі загалом панував найвищий рівень безробіття – 13,9% [12]. Враховуючи необхідність працевлаштувати у 1993 р. 322,3 тис. осіб [13], а також забезпечити професійну підготовку та наступне працевлаштування 50,1 тис. юнаків та дівчат віком до 21 року, які ще не працювали і не мали професії [14], держава брала відповідальність розробити та затвердити механізм заохочення підприємств у прийомі та професійній підготовці молоді на виробництві.

Черговими структурами для сприяння працевлаштуванню молоді на регіональному рівні у 1993 р. стали центри соціальних служб для молоді. Вони мали створюватися Радою Міністрів Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та виконкомом місцевих Рад народних

депутатів. Серед їхніх функцій, зокрема, були організація молодіжних агентств і бюро сприяння працевлаштуванню молоді, яка навчається, а також надання послуг, пов'язаних із профорієнтацією та підготовкою до роботи за новою професією [15].

Із 1994 р. постало питання захисту молоді від безробіття. За послаблення політики територіального перерозподілу молоді, насамперед такої, яка проживала в сільській місцевості та селищах міського типу, посилилися труднощі у первинному працевлаштуванні молоді. Питома вага безробітної молоді зростає до 42% на початку 1994 р. А темпи її зростання були в 1,5 раза вищими, ніж інших категорій безробітних. У її структурі найбільша питома вага припадала на вікову групу від 21 до 28 років (69 %) [16]. Саме ця категорія молоді не мала додаткових гарантій працевлаштування на робочі місця, що бронювалися органами виконавчої влади на регіональному рівні. У регіональному вимірі це призвело до зростання безробітної молоді на понад 50%. Найнижча кількість безробітної молоді була зафіксована у м. Києві, Республіці Крим, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Одеській і Харківській областях; найвища – у Житомирській, Кіровоградській, Рівненській, Тернопільській і Чернігівській областях [17].

У серпні 1996 р. був застосований механізм державного замовлення. Молоді фахівці – випускники закладів вищої освіти, які працевлаштовані на підставі скерування на роботу, мали гарантовано працювати протягом трьох років із моменту укладення ними трудового договору із замовником. У разі відмови останнього в прийнятті на роботу за призначенням і звернення молодих фахівців до центрів зайнятості, замовники мали відшкодувати ДСЗ всі витрати, пов'язані з працевлаштуванням, перепідготовкою, виплатою допомоги з безробіття та матеріальної допомоги в розмірі стипендії під час проходження професійної підготовки та перепідготовки [18].

Проте вже у Програмі зайнятості населення на 1997 – 2000 роки було запропоновано іншу модель працевлаштування молоді на регіональному рівні через співпрацю місцевих органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців і профспілок [19]. Це дало змогу стабілізувати кількість осіб, зареєстрованих у службі зайнятості в пошуках роботи, на рівні приблизно 20% від загального ринку праці із суттєвою диференціацією в областях: від 8 – 10% у м. Києві, Чернівецькій, Харківській областях, до 30 – 40% у Волинській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській і Чернігівській областях [20]. В останній групі областей залишалися труднощі з працевлаштуванням молоді, яка шукала перше робоче місце. Цю проблему передбачалося вирішити шляхом систематичного проведення в регіонах ярмарок вакансій для молоді; а також її переорієнтації та перепідготовки.

Із грудня 1998 р. Законом України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” віковий діапазон молоді розширився завдяки 14-літнім, і став 14 – 28 років [21]. Вважається, що через такі зміни у віковій

характеристиці молоді у 1999 р. збільшилася цифра зареєстрованої безробітної молоді, питома вага якої становила 37,5% [22]. Із березня 2000 р. молоді, яка шукала перше робоче місце, надавалося право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги [23]. У 2001 р. на заброньовані робочі місця для молоді до 28 років було працевлаштовано 62,7 тис. осіб (58,9% від загальної чисельності осіб), які підпадали під п'ятивідсоткову квоту [24]. Водночас заплановані робочі місця у всіх сферах економічної діяльності за регіонами в 2001 р. не могли суттєво покращити ситуації у вищезазначених областях із великою кількістю безробітних [25].

Із січня 2001 р., на виконання рекомендацій парламентських слухань (червень 2000 р.), регіональними органами державного управління при їх структурних підрозділах, що займалися реалізацією державної молодіжної політики, створювалися нові структури для вирішення проблеми працевлаштування молоді на регіональному рівні – молодіжні центри праці. На молодіжні центри праці покладалися такі функції: 1) координаційна; 2) організаційна; 3) інформаційна; 4) дослідницька, а саме: а) взаємодія з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, установами, закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, органами внутрішніх справ, ДСЗ, підприємствами, організаціями та об'єднаннями громадян; б) створення бази даних про молодь, яка звернулася до центру щодо працевлаштування, та про наявність вільних робочих місць для молоді на підприємствах регіону та за кордоном; добірка місця роботи для молодих громадян, які звернулися з проханням про працевлаштування; здійснення пошуку місця роботи для учнівських і студентських трудових загонів (бригад), забезпечення участі у громадських роботах учнівської та студентської молоді у позанавчальний час; в) надання інформації з питань отримання освіти або професії, працевлаштування, ситуації на регіональному ринку праці; г) дослідження ринку праці в регіоні [26]. У липні 2003 р. на молодіжні центри праці покладалася нова функція – 5) виробнича: самостійно чи на пайових засадах здійснювати будівництво, розвивати виробничу базу та іншу діяльність, спрямовану на створення нових робочих місць. З метою забезпечення вторинної зайнятості молоді з ініціативи Мінсім'ямолодьспорту з 1999 р. відновлено діяльність молодіжних трудових загонів [27]. Тож працевлаштування молоді вже займало суттєве місце в предметній сфері молодіжної політики.

Із 2000 р., після десятирічного економічного спаду, почалося зростання економічних показників. Це спричинило зміни у підходах до формування політики зайнятості молоді на регіональному рівні з урахуванням ринкових трансформацій. Почалося застосування активних методів соціальної політики щодо працевлаштування молоді – стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць для молоді в областях із найнапруженішою ситуацією на ринку праці. Про це свідчило ухвалення порядку надання дотацій роботодавцям, які працевлаштували за направленням ДСЗ безробітну молодь, а також забезпечували молодь після отримання професійно-технічної або вищої освіти першим робочим місцем [28].

Дотація надавалася щомісяця протягом року в розмірі фактичних витрат на заробітну плату прийнятих за скеруванням ДСЗ безробітної молоді, але не вище за середній рівень заробітної плати [29].

Застосування активних методів соціальної політики у сфері працевлаштування молоді засвідчило перехід від патерналістської до ринкової моделі державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні. Як у державній, так і в обласних програмах зайнятості населення на 2001 – 2004 рр. йшлося не лише про використання державного замовлення на спеціалістів і кваліфікованих робітників відповідно до потреб економіки та державні гарантії щодо працевлаштування випускників, надання їм першого робочого місця. У них також підтверджувався курс на економічне стимулювання роботодавців, які приймають на роботу/стажування випускників навчальних закладів. Окрім того, передбачалося економічне стимулювання навчальних закладів, які готували молодь за спеціальностями і професіями, що користувалися попитом на ринку праці, і тих навчальних закладів, які проводили маркетингову політику щодо своїх випускників [30].

Про формування ринкової моделі державної політики зайнятості також свідчило надання підтримки молоді у формі виплати одноразової допомоги з безробіття для організації підприємницької діяльності. А також із 2002 р. мало запроваджуватися вивчення курсу основ підприємницької діяльності учнями старших класів загальноосвітніх навчальних закладів із метою посилення їхньої адаптації до умов ринкової економіки; забезпечення участі у громадських роботах учнівської та студентської молоді [31].

У березні 2004 р. на законодавчому рівні знову розширився віковий діапазон категорії “молодь” віком від 14 до 35 років [32]. До цієї вікової категорії належало приблизно 32% населення. Такий широкий віковий діапазон категорії “молодь” в Україні не відповідав міжнародним та європейським стандартам і призводив до недостатньої узгодженості під час розробки молодіжної політики та, вірогідно, до неефективного розподілу ресурсів.

На законодавчому рівні в листопаді 2004 р. було закріплено надання дотацій роботодавцю в разі забезпечення першим робочим місцем молодь, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту та була скерована на роботу ДСЗ строком на два роки [33]. На жаль, цей механізм стимулювання роботодавців не завжди підкріплювався фінансуванням, про що свідчило періодичне призупинення дії цього закону у 2006, 2007, 2009, 2011 рр. Уряд навіть намагався регламентувати перелік професій і спеціальностей, за якими роботодавцям надавалася дотація [34]. Проте такі професії, як маляр, електрогазозварник, слюсар-ремонтник, фрезерувальник, токар, тракторист, інженер тощо, не були затребувані на тому етапі розвитку економіки. А запропонованих спеціальностей, зокрема дошкільне виховання, початкове виховання, соціальна педагогіка, фінанси, облік і аудит, економіка підприємств, бухгалтерський облік, менеджмент організацій, туризм тощо, було перевиробництво [35]. Спроба повернутися до державного розподілу

випускників у ринкових умовах не вирішила проблеми працевлаштування молоді.

Із 2004 р. держава стала цілеспрямовано робити акцент на підвищенні ефективності державної молодіжної політики на регіональному рівні в частині забезпечення зайнятості та розвитку підприємницької діяльності молоді. Передбачалося, зокрема: стимулювання створення роботодавцями додаткових робочих місць для молоді; запровадження системи цільового забезпечення талановитої студентської молоді працевлаштуванням у наукових установах. А також стимулювання програм підтримки молодіжних центрів праці, бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, створення у закладах вищої освіти підрозділів із працевлаштування студентів та випускників; створення умов для праці студентської молоді без відриву від навчального процесу [36].

Для подолання дисбалансу на ринку праці та ринку освітніх послуг із липня 2005 р. питання зайнятості молоді почали тісно пов'язуватися із необхідністю удосконалення освітньої та професійної підготовки населення відповідно до потреб економіки та ринку праці. Влада зверталася до регіональних, місцевих організацій роботодавців та їх об'єднань, щоб вони проводили заходи з метою створення умов для розвитку трудового потенціалу молоді [37]. Питання зайнятості молоді знаходилося в предметній сфері освітньої та регіональної соціальної політик. Водночас питання сприяння працевлаштуванню та зайнятості молоді, розвитку молодіжної підприємницької діяльності, підтримки молодіжних центрів, бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів, бірж праці, трудових загонів, а також поєднання професійної зайнятості з материнством і батьківством ставали компетенціями структурних підрозділів у справах сім'ї, молоді та спорту місцевих державних адміністрацій. Вони підпорядковувалися створеному у серпні 2005 р. Міністерству у справах сім'ї, молоді та спорту України [38].

Активні заходи соціальної, регіональної молодіжної та освітньої політик із 2001 р. дали позитивні результати. Про певне покращення ситуації на молодіжному ринку праці, стійку тенденцію до скорочення чисельності безробітної міської молоді було зазначено на парламентських слуханнях про становище молоді в Україні (20 грудня 2006 р.) [39]. Регіональними органами праці та зайнятості спільно з молодіжними організаціями проводилися заходи зі сприяння тимчасовій зайнятості молоді. Зокрема, місцевими органами влади за участю ДСЗ організовувалися громадські роботи, до участі в яких упродовж 2009 р. було залучено майже 72 тис. молодих людей. Протягом 2009 р. в Україні діяло 2520 молодіжних трудових загонів, у яких брали участь майже 70 тис. осіб [40].

Світова фінансова криза та фінансово-економічна криза 2008 – 2009 рр. в Україні негативно позначилися на працевлаштуванні молоді. Відповідно до Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2009 – 2015 рр., у 2009 р., було передбачено фінансування заходів із працевлаштування молоді в обсязі 21,5 млн грн [41]. Проте фактично було виділено всього 2488 тис. грн, що становить 11,5% від запланованого

фінансування, або по 17 коп. на кожну молоду людину віком від 14 до 35 років [42]. Безробітними в Україні виявилось майже 1 млн осіб, а частка молоді серед них становила 54%. Відповідно, рівень безробіття серед молоді (віком 14 – 25 років) був доволі високим та оцінювався у межах 18% [43]. Рівень безробіття осіб віком 15 – 24 років становив у 2011 р. 18,6 %, що було вдвічі вище, ніж загалом серед населення працездатного віку. Така ситуація пов'язана з недостатньою мотивацією молоді в оволодінні робітничими професіями [44].

За новою Концепцією системи професійної орієнтації населення (2008 р.), передбачалося розроблення та впровадження в закладах освіти курсів профорієнтації, створення центрів кар'єри: консультування молоді щодо адаптації до умов ринку праці з використанням корисної соціально-економічної інформації з урахуванням регіональних особливостей, формування навиків, затребуваних роботодавцями [45]. Так, 45 студентських секторів працевлаштування у закладах вищої освіти впродовж 2009 р. працевлаштували 15 тис. 978 осіб, надали понад 74 тис. консультаційних послуг [46]. Уже новим розпорядженням уряду (серпень 2010 р.) до початку 2011 р. структурні підрозділи органів місцевого самоврядування у сфері освіти мали вжити заходів до утворення у закладах вищої освіти підрозділів сприяння працевлаштуванню своїх студентів і випускників [47]. Питання працевлаштування молоді передбачали координацію дій регіональних органів влади у сфері освіти та соціальної політики.

Після так званої оптимізації системи центральних органів виконавчої влади в 2010 р. шляхом поєднання двох міністерств було створено Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Проте із переліку його завдань було вилучено питання працевлаштування молоді, що призвело до руйнації системи молодіжних центрів праці. Так, на початок 2010 р. у регіонах діяло 100 молодіжних центрів праці, з них 20 обласних, 21 районний [48]. А вже в 2013 р. залишилося 33 молодіжних центри праці: 17 обласних, 12 міських, 4 районних [49]. Продовжувалася діяльність добровільних молодіжних трудових загонів, що працювали в сільському господарстві, на будівництві, в сфері послуг. Протягом 2000 – 2012 рр. до них залучилося понад 2 млн молоді [50].

Із січня 2013 р. новим Законом України “Про зайнятість населення” було визначено заходи щодо сприяння зайнятості населення: 1) професійна орієнтація та професійне навчання; 2) стимулювання діяльності роботодавців, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних; 3) сприяння забезпеченню молоді першим робочим місцем та запровадження стимулів для стажування на підприємствах, в установах та організаціях тощо [51]. Новацією можна вважати стажування на підприємствах, в установах та організаціях молоді, яка навчається, а також надання компенсації 50% суми нарахованого єдиного внеску за молоду особу, за умов створення роботодавцями нових робочих місць та/або працевлаштування молоді [52]. Механізм компенсації замінив інститут дотацій. Проте надання компенсації було суттєво меншим за



дотації, а отже, не дуже ефективним стимулом для роботодавців. За правилами стажування, роботодавець через півроку не гарантував молодій особі подальше працевлаштування на підприємстві. Тому стажування набувало форми формальної процедури. Водночас на регіональні структури (молодіжні центри праці), що сприяли працевлаштуванню молоді, на територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізували державну політику у сфері зайнятості населення, покладалася функція професійної орієнтації населення [53].

Із метою підвищення результативності державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні влада поставила завдання до 2017 р. реформувати молодіжні центри праці, а також забезпечити проведення статистичних обстежень із питань молодіжної зайнятості із залученням фінансової та експертної допомоги Міжнародної організації праці. Ці завдання були у предметній сфері соціальної політики, зокрема Мінсоцполітики та інших зацікавлених центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців [54]. Також одним із пріоритетів стало: сприяння зайнятості молоді через стимулювання її зацікавленості в працевлаштуванні у сільській місцевості; підвищення мотивації молоді до оволодіння робітничими професіями [55].

Урядом ухвалено у 2013 р. Порядок укладення договору про стажування студентів закладів вищої освіти та учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти на підприємствах, в установах та організаціях [56]. Проте це не дало позитивних результатів у працевлаштуванні молоді. У цей період до ДСЗ зверталосся майже 800 тис. безробітних молодих осіб, 1,5 млн осіб, які навчалися у навчальних закладах; більше 600 тис. осіб отримували в ній профорієнтаційні послуги. Частка випускників навчальних закладів, які перебували на обліку в ДСЗ у 2013 р., становила майже 60% [57]. Ринок праці був переповнений юристами та економістами, філологами, документознавцями, екологами, істориками та соціологами [58]. На обліку в органах ДСЗ на кінець грудня 2013 р. перебувало 205,1 тис. осіб віком до 34 років (45% від загальної чисельності зареєстрованих). Із них: молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх навчальних закладах – 2,4 тис. осіб (працевлаштовано – 1 тис. осіб), у вищих та професійно-технічних закладах – 46,2 тис. осіб (працевлаштовано – 11,5 тис. осіб) [59]. Молодіжне безробіття (відкрите та приховане) на початку 2014 р. сягнуло 40% [60].

Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 р. (далі – Стратегія) (2013 р.) була спрямована на підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці внаслідок збільшення її суб'єктності у формуванні та реалізації державної молодіжної політики на регіональному рівні. Так, на третьому етапі реалізації Стратегії (у 2019 – 2020 рр.) передбачалася передача функції реалізації державної молодіжної політики не лише органам місцевого самоврядування, але й молодіжним громадським об'єднанням. У Стратегії також висувалася пропозиція

внесення змін до законів щодо зменшення вікових меж молоді до 28 років [61].

Активне залучення молоді до реалізації молодіжної політики підтверджувалося наявністю 232 регіональних та 19 всеукраїнських спілок молодіжних громадських організацій, зареєстрованих Міністерством юстиції України станом на 2013 р. [62]. У Рекомендаціях парламентських слухань (червень 2014 р.) йшлося про внесення змін до законодавчих актів України з метою вдосконалення механізму стажування студентів закладів вищої освіти та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, установах і організаціях [63]. З лютого 2016 р. працевлаштування молоді на регіональному рівні мало забезпечуватися первинною, вторинною зайнятістю та самозайнятістю, залученням молоді до волонтерства (форми суспільно значущої діяльності вторинної зайнятості), до молодіжних трудових загонів. Регіональні програми зайнятості населення містили також заходи з розвитку гнучких форм і режимів організації праці та надомної праці для забезпечення зайнятості осіб із інвалідністю [64]. Проблеми зайнятості молоді в регіонах мали вирішуватися із залученням молодіжних громадських організацій, із урахуванням наукових досліджень. У Державній цільовій соціальній програмі “Молодь України” на 2016 – 2020 роки пропонувалося відмовитися від ідеї (у Стратегії) зменшення вікових меж молоді до 28 років [65].

Російська агресія призвела до збільшення безробітної молоді в східних областях України. У 2015 р. у Донецькій області питома вага молоді у загальній кількості безробітних становила 43,8% [66]. У 2016 р. рівень безробіття серед молоді віком 15 – 24 роки був найвищим серед усіх вікових груп – 23,0%; віком 25 – 29 років – 11,7%; віком 30 – 39 років – 7,6% [67].

За даними Державної служби статистики України, у 2016 р. рівень зайнятості молоді віком 15 – 34 роки становив 54,1%. Це менше, ніж серед всього зайнятого населення віком 15 – 70 років (56,3%) [68]. Найвищий рівень зайнятості спостерігався серед осіб віком 25 – 29 та 30 – 34 роки, який у 2016 р. становив, відповідно, 69,8% та 74,7%. У 2016 р. спостерігалось помітне скорочення рівня зайнятості молоді вікових груп 15 – 24 та 25 – 29 років, відповідно, 1,2% та 1%, порівняно з 2015 р. [69]. У загальній чисельності осіб віком 15 – 24 роки частка молоді, яка не працювала, не навчалася і не набувала професійних навиків, становила 17% [70].

З метою покращення ситуації із зайнятістю молоді влада вирішила відновити функціонування молодіжних центрів праці в регіонах. Тому у Державній цільовій соціальній програмі “Молодь України” на 2016 – 2020 роки визначалось завдання удосконалення їх діяльності. У 2020 р. в Україні діяло 17 обласних молодіжних центрів праці: лише половина (9) молодіжних центрів праці залишилися державними установами; 8 – ставали комунальними установами, державними підприємствами, установами при структурних підрозділах обласних державних адміністрацій, громадськими організаціями [71].

Початок реформи децентралізації державного управління в Україні (2014 р.) та підписання безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом (у 2017 р.) створили сприятливі умови для зниження рівня безробіття серед молоді. Так, у в 2018 р. у віковій групі 15 – 24 роки він знизився та становив 17,9%, у віковій групі 25 – 34 роки – 9,3% [72]. У грудні 2017 р. Міністерством молоді та спорту разом із представниками державного та громадського секторів, місцевого самоврядування, експертами, молодіжними лідерами було розроблено модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації [73]. За нею передбачено створення ще однієї структури – молодіжного центру. Серед його цілей/завдань було сприяння працевлаштуванню молоді та зайнятості у вільний час, молодіжному підприємництву. Він також мав проводити профорієнтаційну роботу серед молоді. Нова установа могла перебувати як у комунальній, так і в приватній формі власності [74].

Середній рівень молодіжної зайнятості у 2018 р. в Україні у віці 15 – 24 роки становив 27,6%, у віці 25 – 29 років – 71,8%, у віці 30 – 34 роки – 75,9%. У першій категорії це удвічі нижче середнього рівня зайнятості українського населення віком 15 – 70 років (57,1%) [75]. Натомість, у категоріях 25 – 29 років та 30 – 34 роки він у 1,5 раза перевищив середній рівень зайнятості українського населення 15 – 70 років. Найвищим рівнем молодіжної зайнятості (вище середнього) у віці 15 – 24 роки характеризувалися Житомирська, Луганська, Хмельницька, Херсонська, Закарпатська, Чернігівська, Одеська, Київська, Сумська області; у віці 25 – 29 років – м. Київ, Чернігівська, Харківська, Житомирська, Херсонська області; у віці 30 – 34 роки – Харківська, Черкаська, Київська, Дніпропетровська області [76]. Якщо в 2016 р. рівень зайнятості молоді віком 15 – 34 роки був дещо менший середнього рівня усього зайнятого населення віком 15 – 70 років (відповідно, 54,1% та 56,3%) [77], то в 2018 р. він був дещо вищий (відповідно, 58,4% та 57,1%) [78]. Тож в умовах децентралізації державного управління державна політика зайнятості молоді на регіональному рівні доводить свою результативність.

**Висновки і перспективи подальших розвідок.** У процесі формування та проведення державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні протягом 1991 – 2020 рр. можна визначити 4 періоди, що характеризувалися зміною підходів і методів. На першому етапі (1991 – 2000 рр.) в Україні існувала патерналістська модель державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні, обумовлена радянськими підходами (державне замовлення, адміністративні методи, державний розподіл молодих спеціалістів). Перехід із 2001 р. до активних методів соціальної політики у сфері працевлаштування молоді засвідчив початок функціонування ринкової моделі державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні: економічне стимулювання роботодавців для створення ними першого робочого місця для молоді; а також навчальних закладів, що готували молодь за затребуваними на ринку праці спеціальностями і професіями та проводили маркетингову політику щодо своїх випускників.

Третій період (2010 – 2016 рр.) характеризувався вилученням із предметної сфери молодіжної та освітньої політик питання працевлаштування молоді, руйнацією мережі молодіжних центрів праці. Період із 2016 р. до сьогодні ознаменований позитивним впливом реформи децентралізації на результативність державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні, спрямованістю регіональних програм зайнятості населення на підтримку гнучких форм зайнятості молоді; формуванням моделі реалізації молодіжної політики в умовах децентралізацій, ефективним залученням молоді до формування та реалізації політики зайнятості молоді на регіональному рівні.

Подальші дослідження будуть присвячені з'ясуванню проблем у реалізації державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні.

### Список використаної літератури

1. Про створення державної служби зайнятості в Українській РСР : Постанова Ради Міністрів Української РСР № 381 від 21.12.1990 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-90-%D0%BF/print> (дата звернення: 01.06.2020).
2. Про зайнятість населення : Закон України № 803-ХІІ від 01.03.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 14. С. 17. Ст. 14.
3. Там само. Ст. 4.
4. Там само. Ст. 4.
5. Про створення Фонду соціальної адаптації молоді України : Постанова Кабінету Міністрів України № 255 від 12.10.1991 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255-91-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2020).
6. Про Республіканську програму зайнятості населення на 1991 – 1992 роки : Постанова Кабінету Міністрів Української РСР № 49 від 24.06.1991 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/49%D0%B0-91-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2020).
7. Там само.
8. Там само.
9. Перехід на ринок праці молоді України / Е. Лібанова, О. Цимбал, Л. Лісогор, І. Марченко, О. Ярош ; Міжнародне бюро праці ; Департамент політики зайнятості. Женева : МОП, 2014. URL : [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms\\_302648.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_302648.pdf) (дата звернення: 25.05.2020).
10. Декларація про загальні засади державної молодіжної політики в Україні № 2859-ХІІ від 15.12.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 16. Ст. 166.
11. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України № 2998-12 від 05.02.1993 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (дата звернення: 30.05.2020).

12. Голубовська Л. Р. Міська молодь України у суспільних змінах 1990-х – 2000-х років // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2014. Вип. XXXIX. С. 183.

13. Про Республіканську програму зайнятості населення на 1991 – 1992 роки...

14. Державна програма зайнятості населення на 1993 рік : схвалена Постановою Кабінету Міністрів України № 172 від 11.03.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2020).

15. Типове положення про соціальні служби для молоді : затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 648 від 13.08.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648-93-%D0%BF/print> (дата звернення 01.06.2020).

16. Цільова державна програма сприяння зайнятості молоді на 1994 – 1995 роки : схвалена Постановою Кабінету Міністрів України № 343 від 31.05.1994 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343-94-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.06.2020).

17. Там само.

18. Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням : затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 992 від 22.08.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2020).

19. Програма зайнятості населення на 1997 – 2000 роки : схвалена Постановою Кабінету Міністрів України № 1591 від 31.12.1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2020).

20. Там само.

21. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України № 281-XIV від 01.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 1. Ст. 2.

22. Державна програма зайнятості населення на 2001 – 2004 роки : затверджена Законом України № 3076-III від 07.03.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 31. Ст. 215.

23. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України № 1533-III від 02.03.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 22. Ст. 171.

24. Державна програма зайнятості населення на 2001 – 2004 роки...

25. Там само.

26. Типове положення про молодіжний центр праці : затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 40 від 24.01.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.06.2020)

27. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / за ред. Е. М. Лібанової. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2010. С. 208.

28. Порядок надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних : затверджений Наказом Міністерства праці та соціальної політики України № 1 від 10.01.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0075-01#Text> (дата звернення: 03.06.2020).

29. Там само.

30. Державна програма зайнятості населення на 2001 – 2004 роки...

31. Там само.

32. Про внесення змін до статті 1 Закону України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” : Закон України № 1659-IV від 23.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 29. Ст. 370.

33. Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з надання дотації роботодавцю : Закон України № 2150-IV від 04.11.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 2. Ст. 40.

34. Деякі питання надання роботодавцям дотації для забезпечення молоді першим робочим місцем : Постанова Кабінету Міністрів України № 223 від 19.03.2008 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.06.2020).

35. Там само.

36. Загальнодержавна програма підтримки молоді на 2004 – 2008 рр. : затверджена Законом України № 1281-IV від 18.11.2003 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1281-IV#Text> (дата звернення 03.06.2020).

37. Про вдосконалення державного регулювання у сфері зайнятості населення та ринку праці в Україні : Указ Президента України № 1073/2005 від 11.07.2005 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073/2005#Text> (дата звернення: 03.06.2020).

38. Положення про Міністерство України у справах сім’ї, молоді та спорту : затверджене Указом Президента України № 1176/2005 від 18.08.2005 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1176/2005#Text> (дата звернення: 03.06.2020).

39. Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні (щодо підтримки молоді сім’ї, посилення соціального захисту дітей та молоді у 2001 – 2006 роках) : Постанова Верховної Ради України № 816-V від 22.03.2007 р. // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 18-19. Ст. 272.

40. Молодь та молодіжна політика в Україні... С. 208.

41. Державна цільова соціальна програма “Молодь України” на 2009 – 2015 роки : затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 41 від 28.01.2009 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення 04.06.2020).

42. Молодь та молодіжна політика в Україні... С. 211.
43. Аналіз прогалин законодавства України про молодіжну політику в контексті рекомендацій угоди про асоціацію між Україною та ЄС й іншими відповідними політичними документами ЄС : підсумковий звіт / К. Андерсон ; Центр прав дитини Корам. [Б. м. : б. в.], 2015. С. 14.
44. Про затвердження Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року : Постанова Кабінету Міністрів України № 1008 від 15.10.2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1008-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.06.2020).
45. Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення : Постанова Кабінету Міністрів України № 842 від 17.09.2008 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF/ed20080917#Text> (дата звернення 04.06.2020).
46. Молодь та молодіжна політика в Україні... С. 208.
47. Про підвищення рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1726-р від 27.08.2010 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1726-2010-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.06.2020).
48. Молодь та молодіжна політика в Україні... С. 208.
49. Перехід на ринок праці молоді України...
50. Там само.
51. Про зайнятість населення : Закон України № 5067-VI від 05.07.2012 р., із змінами № 2462-VIII від 19.06.2018. Ст. 24. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 04.06.2020).
52. Там само. Ст. 24.
53. Там само. Ст. 32.
54. Про затвердження Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року...
55. Там само.
56. Порядок укладення договору про стажування студентів закладів вищої освіти та учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти на підприємствах, в установах та організаціях : затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 20 від 16.01.2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення 04.06.2020).
57. Заюков І. В. Проблеми та перспективи зайнятості молоді України // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2014. № 4 (28). С. 109.
58. Там само. С. 109.
59. Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: "Участь молоді в суспільному житті: економічна активність" : схвалені Постановою Верховної Ради України № 1521-VII від

18.06.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1521-18#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

60. Россохатський П. М. Основні напрями державного управління у сфері соціального захисту молоді. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-1/doc/7/05.pdf> (дата звернення: 24.05.2020).

61. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : затверджена Указом Президента України № 532/2013 від 27.09.2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

62. Перехід на ринок праці молоді України... С. 51.

63. Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: “Участь молоді в суспільному житті: економічна активність”...

64. Державна цільова соціальна програма “Молодь України” на 2016 – 2020 роки : затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 148 від 18.02.2016 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

65. Там само.

66. Кабаченко Г. С. Регулювання ринку праці в умовах трансформації структури зайнятості : дис. на здоб. наук. ступ. к. е. н. : 08.00.07 “Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика”. Вінниця, 2017. С. 120.

67. Там само. С. 80.

68. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. Тернопіль : ТОВ “Тернограф”, 2017. С. 19.

69. Там само. С. 19.

70. Там само. С. 19.

71. Якушко Т. Молодіжні центри праці. URL : <http://help.4uth.gov.ua/work/molodiznicentripracj> (дата звернення: 05.06.2020).

72. Економічна активність населення України 2018 : стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2019. С. 71.

73. Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації. URL : <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth> (дата звернення: 05.06.2020).

74. Типове положення про молодіжний центр : затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 1014 від 20.12.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 05.06.2020).

75. Економічна активність населення України 2018... С. 69.

76. Там само. С. 69.

77. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні... С. 19.

78. Економічна активність населення України 2018... С. 69.



**Bondarenko Diana Petrivna**

*Postgraduate student of Social and Humanitarian Policy,  
Kharkiv Regional Institute of Public Administration of  
the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

ORCID: 0000-0001-8970-1433

e-mail: komint\_trud\_77@ukr.net

## **FORMATION AND IMPLEMENTATION OF STATE YOUTH EMPLOYMENT POLICY AT REGIONAL LEVEL IN UKRAINE (1991 – 2020)**

**Problem setting.** In the conditions of transition from command-administrative to market economy, decentralization reform of public administration, new priorities in connection with the European integration course of Ukraine, models of the state youth employment policy at the regional level have changed significantly. Trends of job cuts, increase in both open and hidden youth unemployment, as well as the level of young people's outflow abroad call for development of new approaches and methods of relevant public policy. This necessitates the study of the processes of forming and implementing state youth employment policy at the regional level in Ukraine during its independence.

**Recent research and publications analysis.** The greatest attention of scientists has been drawn to the issues of organizational and legal support of the state youth employment policy (A. Batiuk, Ye. Borodin, M. Dolishnii, I. Piron, I. Khokhriakova, I. Shkindiuk). The application of active methods of state policy/regulation of youth employment has become the subject of research by D. Krasivskyi, S. Bandur, O. Kovenska. Analysis of the dynamics of youth employment in regions and cities in the scientific works of economists (L. Golubovska, I. Zaiukov, E. Libanova, P. Rossokhatskyi, L. Semenova) allowed identifying the results of state youth employment policy at the regional level.

**Highlighting previously unsettled parts of the general problem.** At the same time, today there are no comprehensive works exploring the change of approaches to the formation and implementation of state youth employment policy at the regional level in Ukraine in 1991 – 2020.

**Paper main body.** The main directions of the state youth employment policy at the regional level in Ukraine at the beginning of its independence were determined by the Soviet approaches laid down in the government resolution "On the Establishment of the State Employment Service in the Ukrainian SSR" and the law "On Employment of the Population" adopted in 1990 – 1991. At the regional level, public authorities created institutions: to promote youth employment – regional and district employment centers; social services for young people; to provide social protection and adaptation of the young generation under market conditions – regional branches of the Fund of social adaptation of youth of Ukraine. In order to promote youth employment, the authorities have been developing annual and long-term territorial employment programs since 1991.

Since the 1992 Declaration on General Principles of State Youth Policy in Ukraine, the provision of youth employment has been proclaimed one of the main directions of state youth policy. The youth age in Ukraine, enshrined in law, was changed several times. In 1993 – 1998, it was 15 – 28 years of age (Law of Ukraine “On Promotion of Social Formation and Development of Youth in Ukraine”). In the period of December 1998 – March 2004, the Law of Ukraine “On Youth and Children’s Public Organizations” defined youth as the age group of the population from 14 to 28 years. Since March 2004 to present day, citizens aged 14 to 35 have been referred to as young people. Attempts made in 2013 to limit the age of young people to 28 were rejected in 2016.

In the conditions of transition from administrative methods of the state youth employment policy at the regional level to market ones, in 1997 the model of youth employment due to cooperation of local executive bodies, associations of employers and trade unions was established. The application of active methods of social policy in the field of youth employment (2000) marked a shift from a paternalistic model of state youth employment policy at the regional level to a market model. Functioning of youth labor centers (2001), economic incentives for employers to create first jobs for young people; as well as educational institutions’ training young people in specialties and professions of high demand in the labor market, aimed at pursuing a marketing policy for their graduates (2004); the establishment of career centers and units to promote the employment of students and graduates of higher educational institutions on the basis of these institutions (2008) testified to the fact that the state policy of youth employment at the regional level was at the intersection of the domains of youth, education and regional social policies.

After the so-called optimization of the system of central executive bodies in 2010, the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine was created by merging of the two ministries. However, the ministry did not have the function of youth employment among its powers. A gradual decline in the functioning of youth labor centers was observed. The mechanism of paying compensation to employers (50% of the amount of the accrued single contribution (since 2012)) for creation of additional jobs to employ the unemployed youth appeared to be an ineffective incentive for employers (the compensation was less than the subsidy established in 2004). The announced internship of students acquired the form of a formal procedure.

The decentralization reform of public administration; the resumed functioning of youth labor centers in the regions (2016); creation of youth centers – new institutions (in communal and private ownership); promotion of youth employment part-time employment, and youth entrepreneurship (2017); involvement of young people to addressing employment issues have had a positive impact on the implementation of youth employment policy at the regional level. In 2018, for the first time since Ukraine gained its independence, the rate of youth employment exceeded by 1,3% the average employment rate of the country’s able-bodied population. Therefore, in the conditions of decentralization of public

administration, the state youth employment policy at the regional level has proved effective.

**Conclusions of the research and prospects for further studies.** The study of the process of formation and implementation of state youth employment policy at the regional level in Ukraine during 1991 – 2020 allowed identifying 4 periods of change in approaches and methods. At the first stage (1991 – 2000), in Ukraine there existed a paternalistic model of state youth employment policy at the regional level, resulting from the Soviet approaches: the use of public procurement, administrative methods, the state allocation of young professionals. The application of active methods of social policy in the field of youth employment since 2001, the emergence of new institutions set to address the problem of youth employment in the regions, that is, youth labor centers testified to the start of using a market model of state youth employment policy at the regional level. The third period – 2010 – 2016 – was characterized by the removal of youth employment from the domain of youth and educational policies, the ruining of the network of youth labor centers, reduction in the effectiveness of state youth employment policy at the regional level in Ukraine. The period from 2016 to present day has been marked by a positive impact of decentralization reform on the effectiveness of state youth employment policy at the regional level; the focus of regional employment programs on supporting flexible forms of youth employment; formation of a model for the implementation of youth policy in the context of decentralization; effective involvement of young people in the formation and implementation of youth employment policy at the regional level.

**Key words:** youth; state youth employment policy; regional level; youth labor centers; policy model.

### References

1. Pro stvorennia derzhavnoi sluzhby zainiatosti v Ukrainskii RSR. № 381. (1990) [in Ukrainian].
2. Pro zainiatist naseleattia. № 803-XII. (1991) [in Ukrainian].
3. Ibid.
4. Ibid.
5. Pro stvorennia Fondu sotsialnoi adaptatsii molodi Ukrainy. № 255. (1991) [in Ukrainian].
6. Pro Respublikansku prohramu zainiatosti naseleattia na 1991 – 1992 roky. № 49. (1991) [in Ukrainian].
7. Ibid.
8. Ibid.
9. Libanova, E., Tsymbal, O., Lisohor, L., Marchenko, I., Yarosh, O. (2014). *Perekhid na rynek pratsi molodi Ukrainy*. Zheneva: MOP. URL : [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms\\_302648.pdf](https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_302648.pdf) (data zvernennia 25.05.2020) [in Ukrainian].
10. Deklaratsiia pro zahalni zasady derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini. № 2859-XII. (1992) [in Ukrainian].

11. Pro spryannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini. № 2998-12. (1993) [in Ukrainian].
12. Holubovska, L. R. (2014). Miska molod Ukrainy u suspilnykh zminakh 1990-kh – 2000-kh rokov. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, Issue XXXIX, pp. 183 [in Ukrainian].
13. Pro Respublikansku prohramu zainiatosti naselennia na 1991 – 1992 roky...
14. Derzhavna prohrama zainiatosti naselennia na 1993 rik. (1993). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-93-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
15. Typove polozhennia pro sotsialni sluzhby dlia molodi. № 648. (1993). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648-93-%D0%BF/print> [in Ukrainian].
16. Tsilova derzhavna prohrama spryannia zainiatosti molodi na 1994 – 1995 roky. (1994). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343-94-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
17. Ibid.
18. Poriadok pratsevlashtuvannia vypusknikov vyshchykh navchalnykh zakladiv, pidhotovka yakykh zdiisniuvalas za derzhavnym zamovlenniam. (1996). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
19. Prohrama zainiatosti naselennia na 1997 – 2000 roky. (1996). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-96-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
20. Ibid.
21. Pro molodizhni ta dytiachi hromadski orhanizatsii. № 281-XIV. (1998) [in Ukrainian].
22. Derzhavna prohrama zainiatosti naselennia na 2001 – 2004 roky. (2002) [in Ukrainian].
23. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia na vypadok bezrobittia. № 1533-III. (2000) [in Ukrainian].
24. Derzhavna prohrama zainiatosti naselennia na 2001 – 2004 roky...
25. Ibid.
26. Typove polozhennia pro molodizhnyi tsentr pratsi. (2001). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-2001-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
27. Libanova, E. M. (Ed.). (2010). *Molod ta molodizhna polityka v Ukraini: sotsialno-demohrafichni aspekty*. Kyiv: Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy. pp. 208 [in Ukrainian].
28. Poriadok nadannia robotodavtsiu dotatsii na stvorennia dodatkovykh robochykh mistv dlia pratsevlashtuvannia bezrobitnykh. (2001). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0075-01#Text> [in Ukrainian].
29. Ibid.
30. Derzhavna prohrama zainiatosti naselennia na 2001 – 2004 roky...
31. Ibid.
32. Pro vnesennia zmin do statti 1 Zakonu Ukrainy “Pro spryannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini”. № 1659-IV. (2004) [in Ukrainian].

33. Pro zabezpechennia molodi, yaka otrymala vyshchu abo profesiino-tekhnicnu osvitu, pershyh robochym mistsem z nadannia dotatsii robotodavtsiu. № 2150-IV. (2004) [in Ukrainian].

34. Deiaki pytannia nadannia robotodavtsiam dotatsii dlia zabezpechennia molodi pershyh robochym mistsem. № 223. (2008) [in Ukrainian].

35. Ibid.

36. Zahalnodержavna prohrama pidtrymky molodi na 2004 – 2008 roky. (2003). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1281-IV#Text> [in Ukrainian].

37. Pro vdoskonalennia derzhavnoho rehuliuвання u sferi zainiatosti naselennia ta rynku pratsi v Ukraini. № 1073/2005. (2005) [in Ukrainian].

38. Polozhennia pro Ministerstvo Ukrainy u spravakh simi, molodi ta sportu. № 1176/2005. (2005). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1176/2005#Text> [in Ukrainian].

39. Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan pro stanovyshe molodi v Ukraini (shchodo pidtrymky molodoi simi, posylennia sotsialnoho zakhystu ditei ta molodi u 2001 – 2006 rokakh). № 816-V. (2007) [in Ukrainian].

40. Libanova, E. M. (Ed.). (2010). *Molod ta molodizhna polityka v Ukraini: sotsialno-demohrafichni aspekty...* pp. 208.

41. Derzhavna tsilova sotsialna prohrama “Molod Ukrainy” na 2009 – 2015 roky. (2009). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

42. Libanova, E. M. (Ed.). (2010). *Molod ta molodizhna polityka v Ukraini: sotsialno-demohrafichni aspekty...* pp. 208.

43. Anderson, K. (2015). *Analiz prohalyn zakonodavstva Ukrainy pro molodizhnu polityku v konteksti rekomendatsii uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS y inshymy vidpovidnymy politychnymy dokumentamy YeS.* [S. p. : s. n.]. pp. 14 [in Ukrainian].

44. Pro zatverdzhennia Prohramy spryiannia zainiatosti naselennia ta stymuliuвання stvorennia novykh robochykh mists na period do 2017 roku. № 1008. (2012) [in Ukrainian].

45. Pro zatverdzhennia Kontseptsii derzhavnoi systemy profesiinoi oriientsii naselennia. № 842. (2008) [in Ukrainian].

46. Libanova, E. M. (Ed.). (2010). *Molod ta molodizhna polityka v Ukraini...* pp. 208.

47. Pro pidvyshchennia rivnia pratsevlashtuvannia vypusknnykiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. № 1726-p. (2010) [in Ukrainian].

48. Libanova, E. M. (Ed.). (2010). *Molod ta molodizhna polityka v Ukraini...* pp. 208.

49. Libanova, E., Tsymbal, O., Lisohor, L., Marchenko, I., Yarosh, O. (2014). *Perehid na rynek pratsi molodi Ukrainy...*

50. Ibid.

51. Pro zainiatist naselennia. № 5067-VI. (2012) [in Ukrainian].

52. Ibid.

53. Ibid.

54. Pro zatverdzhennia Prohramy spryiannia zainiatosti naselennia ta stymuliuvannia stvorennia novykh robochykh mista na period do 2017 roku...

55. Ibid.

56. Poriadok ukladennia dohovoru pro stazhuvannia studentiv zakladiv vyshchoi osvity ta uchniv zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity na pidpriemstvakh, v ustanovakh ta orhanizatsiiakh. (2013). № 20. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2013-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

57. Zaiukov, I. V. Problemy ta perspektyvy zainiatosti molodi Ukrainy. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, № 4 (28), pp. 109 [in Ukrainian].

58. Ibid. pp. 109.

59. Rekomendatsii parlamentskykh slukhan pro stanovyshe molodi v Ukraini na temu: "Uchast molodi v suspilnomu zhytti: ekonomichna aktyvnist". (2014). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1521-18#Text> [in Ukrainian].

60. Rossokhatkyi, P. M. *Osnovni napriamy derzhavnoho upravlinnia u sferi sotsialnoho zakhystu molodi*. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-1/doc/7/05.pdf> [in Ukrainian].

61. Stratehiia rozvytku derzhavnoi molodizhnoi polityky na period do 2020 roku. (2013). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013#Text> [in Ukrainian].

62. Libanova, E., Tsymbal, O., Lisohor, L., Marchenko, I., Yarosh, O. *Perekhid na rynek pratsi molodi Ukrainy...*

63. Rekomendatsii parlamentskykh slukhan pro stanovyshe molodi v Ukraini na temu: "Uchast molodi v suspilnomu zhytti: ekonomichna aktyvnist"...

64. Derzhavna tsilova sotsialna prohrama "Molod Ukrainy" na 2016 – 2020 roky. (2016). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

65. Ibid.

66. Kabachenk, H. S. (2017). *Rehuliuвання ринку праці в умовах трансформації структури зайнятості*. (Candidate's thesis). Vinnytsia [in Ukrainian].

67. Ibid.

68. *Formuvannia ta realizatsiia derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini v umovakh detsentralizatsii*. (2017). Ternopil: TOV "Ternohraf". pp. 19 [in Ukrainian].

69. Ibid. pp. 19.

70. Ibid. pp. 19.

71. Yakushko, T. (2020). *Molodizhni tsentry pratsi*. URL : <http://help.4uth.gov.ua/work/molodiznicentripraci> [in Ukrainian].

72. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019). *Ekonomichna aktyvnist naselennia Ukrainy 2018*. Kyiv. pp. 71 [in Ukrainian].

73. *Model realizatsii molodizhnoi polityky v umovakh detsentralizatsii*. (2020). URL : <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth> [in Ukrainian].

74. Typove polozhennia pro molodizhnyi tsentr. (2017). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

75. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019). *Ekonomichna aktyvnist naseleennia Ukrainy 2018...* pp. 69.

76. Ibid. pp. 69.

77. *Formuvannia ta realizatsiia derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini...* pp. 19.

78. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2019). *Ekonomichna aktyvnist naseleennia Ukrainy 2018...* pp. 69.

*Paper submitted: 05.05.2020*

*Paper accepted: 23.06.2020*

**Цитування:** Бондаренко Д. П. Формування та проведення державної політики зайнятості молоді на регіональному рівні в Україні (1991 – 2020 рр.) // Демократичне врядування : наук. вісн. Вип. 1(25) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2020. URL : [www.dv.lvivacademy.com](http://www.dv.lvivacademy.com). (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.25.2020.213664>).

**Citation:** Bondarenko, D. P. (2020). Formation and implementation of state youth employment policy at regional level in Ukraine (1991 – 2020). *Democratic governance*, Issue 1(25). URL : [www.dv.lvivacademy.com](http://www.dv.lvivacademy.com). (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.25.2020.213664>).